

Sözlü Bildiri

Öğretmen Görüşlerine Göre İşitme Engelliler Eğitiminde Karşılaşılan Zorluklar ve Çözüm Önerileri: Erzurum Örneği

Arş. Gör. Turgay Demirel*, Doç. Dr. Yüksel Göktaş*

turgay.demirel@hotmail.com; yuksel.goktas@hotmail.com;

*Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Atatürk Üniversitesi

Anahtar sözcükler: işitme engelliler eğitimi, zorluklar, öğretmen görüşleri, Erzurum

Giriş

İşitme yetersizliği işitme mekanizması zarar gördüğünde ya da sesleri algılama yolları engellendiğinde işitme kaybı yaşanabilmektedir. İşitme yetersizliği olan öğrencilerin çoğunlukla konuşma ve dil gelişimi ile ilgili ve okuma ve yazma gibi akademik beceriler ile ilgili problemleri bulunmaktadır. İşitme engellilerin büyük çoğunluğunun IQ seviyeleri normal bireyler ile aynı orandadır. Fakat işitme yetersizliğinin türü ve düzeyi, çocuğun zihinsel gelişimi, yetersizliğin olduğu yaş ve çevrenin ve çocuğun yetersizliğe karşı tutumu gibi birçok değişken bu alandaki problemlerin oluşum ve derecesini etkilemektedir (Turnbull, Turnbull ve Wehmeyer, 2007, akt. Avcıoğlu, 2012). İşitme yetersizliği olan bireylerin normal bireylerle iletişim kurmada karşılaştığı sorunlar ve çevrenin işitme engellilerle ilgili olumsuz önyargıları bireyin psiko-sosyal gelişimini de olumsuz etkileyebilmektedir (Avcıoğlu, 2012). Bu sınırlılıklarından dolayı işitme engelliler özel eğitime gereksinim duymaktadırlar.

İşitme yetersizliği olan öğrencilerin çoğunlukla konuşma ve dil gelişimi ile ilgili ve okuma ve yazma gibi akademik beceriler ile ilgili problemleri bulunmaktadır. İşitme engellilerin büyük çoğunluğunun IQ seviyeleri normal bireyler ile aynı orandadır. Fakat işitme yetersizliğinin türü ve düzeyi, çocuğun zihinsel gelişimi, yetersizliğin olduğu yaş ve çevrenin ve çocuğun yetersizliğe karşı tutumu gibi birçok değişken bu alandaki problemlerin oluşum ve derecesini etkilemektedir (Turnbull, Turnbull ve Wehmeyer, 2007, akt. Avcıoğlu, 2012). İşitme yetersizliği olan bireylerin normal bireylerle iletişim kurmada karşılaştığı sorunlar ve çevrenin işitme engellilerle ilgili olumsuz önyargıları bireyin psiko-sosyal gelişimini de olumsuz etkileyebilmektedir (Avcıoğlu, 2012).

İşitme yetersizliği olan birçok öğrenci kelime dağarcığı bakımından sınırlı durumdadır. Bu durum bireyin okuduğunu anlamasını özellikle soyut kelimeler ve kavramlarda olumsuz etkilemektedir (Traxler, 2000). Bu yüzden okul derslerini başarıyla tamamlamak için desteğe

gereksinim duyarlar (Brackett, 1997). İşitme engelli öğrenciler için gerçek deneyimler oluşturmak önemlidir. Ayrıca işitme yetersizliği olan öğrenciler için görsel olarak yüksek öğrenme ortamları oluşturulması gerekir. Bu ortamlarda, işaret, parmak alfabesi ve konuşmayı okuma, projektörler, ilan panoları, bilgisayarlar ve televizyonlar, resimler, fotoğraflar, slaytlar, bilgisayar grafikleri ve filmler içeren materyaller kullanılmalıdır. Görsel öğretim stratejileri daha çok sürekli olabilir ve önemli bilgi üzerinde odaklanmaya, kavramların nasıl birleştiğini ve önceki bilgi ile yeni bilgiyi bütünleştirmede öğrenciye yardım etmede kullanılabilir. İletişim sürecini artırmak için sınıfta kullanılabilen görsel yardım örnekleri sınıf kural kartlarını, iş ve seçenek menüsünü, geçiş zaman kartlarını ve grafikleri, görev düzenleyicileri, günlük görevleri ve interneti içerir (Friend, 2006, akt. Avcıoğlu, 2012).

İşitme engellerinden dolayı yazılı ve sözel dil becerilerini kazanmada zorluklarla karşılaşmaktadırlar. İşitme engelli bireyler, bilgi almada ve diğer insanlarla iletişime geçmede öncelikli olarak görsel kanalı kullanan bireylerdir. Bununla birlikte, bu bireyler okuryazarlık becerileri açısından da zorluk yaşamaktadırlar. Bu yüzden öğrenme süreci de bu öğrenciler için problemlidir (Bottoni, Capuano, De Marsico, Labella, & Levialedi, 2011) (s. 34). Lang ve Albertini (2001) ye göre işitme engelliler yazarak öğrenme aktivitelerinde yazarak öğrenme etkinliklerinde kelime haznesi açısından zorluk yaşamaktadırlar. Bu bağlamda çalışmanın amacı, işitme engelliler eğitiminde karşılaşılan zorlukların ve çözüm önerilerinin öğretmen görüşlerine göre belirlenmesidir.

Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bir durum çalışmasıdır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme rehberi vasıtasıyla toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bunun için görüşme kayıtları öncelikle transkript edilmiştir. Daha sonra görüşmeler vasıtasıyla elde edilen nitel veriler kodlanmış ve araştırmanın amaçları doğrultusunda temalara ulaşılmıştır (Yıldırım & Şimşek 2006). Bunun için işitme engelliler ilköğretim okulundan 2 öğretmen ve işitme engelliler meslek lisesinden 2 öğretmen ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

Bulgular, Tartışma ve Sonuç

Öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda bazı zorluklar belirlenmiştir. Bu zorluklar işitme engelliler ilköğretim okulu öğretmenlerine göre ve işitme engelliler meslek lisesi öğretmenlerine göre Tablo 1. deki gibidir.

Tablo 1. Öğretmenlere göre işitme engelli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan zorluklar

İşitme Engelliler İlköğr. Okulu Öğretmenleri	İşitme Engelliler Meslek Lisesi Öğretmenleri
- Kelime haznelerinin çok zayıf olması	- Kelime haznelerinin çok zayıf olması
- Duygusal ve soyut mesajların iletiminin zor olması	- Duygusal ve soyut mesajların iletiminin zor olması
- Müfredatın çok yavaş ilerlemesi	- Müfredatın çok yavaş ilerlemesi
- İletişim kuramadıklarından agresif olmaları	- Kendilerini ifade edememeleri (Cümle kuramamaları)
- İşitme engelli öğrencilerin sosyal yönlerinin zayıf olması	- Algılarının zayıf olması ve çabuk unutmaları
- Materyal yetersizliği	- Normal bireylere göre hazırlanmış eğitim yazılımlarının işitme engelli bireylerde çalışmamasıdır
- İşitme engellilere yönelik müfredat olmamasıdır	- Bir kelimenin işaret dilinde karşılığı yoksa anlatmanın zor olması
-	- Tüm öğretmenlerin işaret dili bilmemesi

Bulgulara bakıldığında işitme engellilerin eğitimlerinde karşılaşılan zorlukların çoğunlukla dil gelişimi ve okuma yazma gibi akademik becerilerle ilgili olduğu görülmektedir. Turnbull, Turnbull ve Wehmeyer (2007)'e göre işitme yetersizliği olan öğrenciler çoğunlukla dil gelişimi ve okuma yazma gibi akademik becerilerle ilgili sorun yaşamaktadır (akt. Avcıoğlu, 2012). Bottoni ve diğerlerine (2011, s.34) göre de işitme engelli bireyler okuryazarlık becerileri açısından zorluk yaşamaktadırlar. Bu yüzden öğrenme süreci de işitme engelli bireyler için zorluk oluşturmaktadır.

İşitme engelli öğrencilerin kendilerini ifade edememeleri ve işiten bireylerle iletişim kuramamaları da bir sorun olarak görülmüştür. Bununla ilgili Avcıoğlu (2012) işitme yetersizliği olan bireylerin normal bireylerle iletişim kurmada karşılaştığı sorunlar ve çevrenin işitme engellilerle ilgili olumsuz önyargıların bireyin psiko-sosyal gelişimini de olumsuz etkileyebildiğini söylemektedir.

Öğretmenlere göre işitme engelli öğrencilerin kelime dağarcığı açısından da sınırlı olmaları bir zorluk olarak görülmüştür. Özellikle soyut ve mecazi kavramların işitme engelli öğrenciler tarafından anlaşılmasının zor olduğu ifade edilmiştir. Traxler (2000)'a göre işitme engellilerin kelime dağarcığı açısından sınırlı durumda olması bireyin okuduğunu anlamasını özellikle soyut kelimeler ve kavramlarda olumsuz etkilemektedir.

Bu zorluklara yönelik öğretmenler bazı önerilerde bulunmuşlardır. Bu önerilere aşağıdaki gibidir;

- ✓ Görseller işitme engellilerin eğitiminde sıklıkla kullanılmalıdır. Çünkü işitme engelli bireyler, bilgi almada ve diğer insanlarla iletişime geçmede öncelikli olarak görsel kanalı kullanan bireylerdir (Bottoni, vd., 2011).
- ✓ Mevcut Milli Eğitim müfredatı işitme engelli öğrencilere ağır gelmektedir. İşitme engelli öğrencilere uygun müfredat hazırlanmalıdır.
- ✓ İşitme engellilere uygun eğitim yazılımları hazırlanmalı, bilgisayar ve teknoloji işitme engelliler eğitiminde etkili olarak kullanılmalıdır.
- ✓ İşaret dili bilmeyen öğretmenlere işaret dili eğitimi verilmelidir.

Kaynakça

- Avcıoğlu, H. (2012). İşitme yetersizliği olan öğrenciler. In İ. H. Diken (Ed.), *Özel Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bottoni, P., Capuano, D., De Marsico, M., Labella, A., & Levialedi, S. (2011). DELE: a Deaf-centred E-Learning Environment. *Chiang Mai Journal of Science*, 38, 31-57.
- Brackett, D. (1997). Intervention for children with hearing impairment in general education settings. *Language, Speech and Hearing Services in Schools*, 28(4), 355-361.
- Lang, H. G., & Albertini, J. A. (2001). Construction of meaning in the authentic science writing of deaf students. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 6(4), 258-284.
- Traxler, C.B. (2000). The Stanford Achievement Test, Ninth edition: National norming and performance standrats for deaf and hard of hearing students. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 5(4), 337-348
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.